

SFERA CONTROLULUI PARLAMENTAR

Igor BLANARI,
doctorand

RESUMÉ

Les procédures de contrôle qui doivent être appliquées sont, depuis 1983, une série de réunions européennes qui ont marquées la démocratie parlementaire européenne, dans laquelle ont été apportées des révisions importantes, du point de vue conceptuel et pratique, sur organisation et le fonctionnement du contrôle parlementaire.

Mots-clés: parlement, gouvernement, contrôle, constitution, sphère.

REZUMAT

Procedurile de control care se impun a fi aplicate din partea parlamentului sînt ca atare, încă din anul 1983, o serie de reuniuni europene care au marcat democrația parlamentară, în cadrul căreia au fost operate revizuirii importante, de ordin conceptual și practic, cu privire la organizarea și funcționarea controlului parlamentar.

Cuvinte-cheie: parlament, guvern, control, constituție, sferă.

„A controla acțiunea guvernului este una dintre dimensiunile esențiale ale parlamentului și un element al jocului democratic”

(Jean Pierre Lamby, Pierre Servent)

Introducere. În marea majoritate a statelor, controlul parlamentar are ca obiect de acțiune domeniul executivului, dispozițiile constituționale prevăzînd, în acest sens, obligația acestuia de a-și justifica și motiva actele și faptele pe care le exercită asupra gestiunii pe care o realizează, prezentînd parlamentului, la anumite intervale de timp, rapoarte și informații privind modul în care își îndeplinește sarcinile [1, p. 60].

În România, de exemplu, în 2000, pentru prima dată a fost constituit un minister pentru relația cu parlamentul. În realizarea rolului său, Ministerul pentru relația cu Parlamentul îndeplinește următoarele atribuții:

a) Asigură transmiterea proiectelor de legi inițiate de Guvern către una dintre Camerele Parlamentului și urmărește trecerea acestora prin fazele procedurii legislative pînă la promulgarea legii și publicarea acesteia în Monitorul Oficial;

b) Susține în plenul fiecărei Camere cererile Guvernului privitoare la adoptarea unor proiecte de legi cu procedura de urgență;

c) Urmărește depunderea la

Parlament a ordonațelor adoptate de Guvern și susține aprobarea acestora prin legi [2, p. 134].

Acțiunea primordială în perspectiva standardelor implicate în procesul de aderare și integrare în structurile europene îi aparține Parlamentului Republicii Moldova în ceea ce privește adoptarea legislației noi și armonizarea celei existente cu prevederile dreptului Uniunii Europene, în scopul atingerii exigențelor acquisului comunitar [3, p. 137].

Un important mijloc de control parlamentar îl constituie în acest sens responsabilitatea guvernului față de parlament. Punerea în joc a răspunderii guvernului se poate înfăptui fie din inițiativa guvernului, fie din inițiativa parlamentului, prin inițierea unei moțiuni de cenzură.

Ținînd cont de cele enunțate mai sus, ne propunem drept scop să evidențiem în acest articol necesitatea, dar și importanța controlului parlamentar, or în condițiile actuale, cînd diferențele de interese, ordini de organizare și reglementare a aumitor relații sociale, se cer deopotrivă abordarea segmentară și cea detaliată, pentru a evidenția cele mai acute situații

negative, găsind ulterior soluții întru binele societății marginalizate.

Metode aplicate și materiale utilizate. La realizarea studiului au fost aplicate metodele: analiza, sinteza, comparația, investigația științifică. Dintre materialele folosite enumerăm legislația în domeniu a Republicii Moldova, legislația și literatura de specialitate din România; monografii, tratate etc.

Rezultate obținute și discuții. Poziția privilegiată a constituției în sistemul dreptului implică o multitudinea de consecințe juridice, care evidențiază că supremația constituției este o realitate juridică, nu o simplă teorie. Conținutul și scopul legii supreme sînt adoptate după niște proceduri specifice, care pun în valoare supremația constituției și o deosebesc de celelalte legi. Prin control în general înțelegem analiza permanentă sau periodică a unei activități, a unei situații etc., pentru a urmări mersul ei și pentru a lua măsuri de îmbunătățire [4].

În sens larg, controlul este un element important al actului de conducere socială care urmează, în mod firesc, celui de aplicare a deciziei, indiferent de natura acesteia – politică, economică, admi-

nistrativă etc. Realizarea controlului de către parlament are o mare importanță și comportă următoarele trăsături: este necesar, deplin și se manifestă diferențiat [5, p. 501]. Astfel, distingem:

a) Control *necesar* – este atunci când poporul îi delegă funcția deliberativă;

b) Control *deplin* – se impune asupra întregii activități desfășurate potrivit constituției;

c) Control *diferențiat* – este în funcție de natura activității controalelor, precum și de poziția în sistemul statal a autorității controlate.

În esență, parlamentul nu reprezintă astăzi doar cel mai larg forum democratic al națiunii, de dezbateri a celor mai importante probleme politice ale societății, ci un adevărat ”atelier” de confecționare a legilor, factor de răspundere al vieții publice, înzestrat cu o serie de instrumente pentru a controla executivul, organ de conducere general al societății, constituind o forță de contrapunere față de orice tentativă de a diminua drepturile democratice și valoarea instituțiilor statului de drept [5, p. 503].

Având în vedere rolul primordial al Parlamentului Republicii Moldova în legiferarea relațiilor sociale, precum și limita acestuia de a participa la controlul parlamentar, menționăm adoptarea unanimă, la 24 martie 2005, în prima ședință a Parlamentului ales în scrutinul din 6 martie 2005, a Declarației cu privire la parteneriatul politic pentru realizarea obiectivelor integrării europene. ”Noi pornim de la faptul că dezvoltarea de mai departe a Republicii Moldova nu poate fi asigurată decât prin promovarea consecvență și ireversibilă a cursului strategic spre integrarea europeană, spre soluționarea pașnică și democratică a problemei transnistrene, spre funcționarea eficientă a instituțiilor democratice și garantarea

drepturilor minorităților naționale. Realizarea acestor sarcini este posibilă în condițiile unei cooperări responsabile a puterii și opoziției, ale stabilității vieții politice interne, ale unor garanții democratice pentru dezvoltarea liberă a mijloacelor de informare în masă și ale unei asigurări riguroase a independenței Republicii Moldova în relațiile ei reciproce cu statele vecine,” se menționează în declarația adoptată [6, p. 30].

Parlamentul trebuie să dețină un rol activ în promovarea agendei de integrare europeană, îndemnând Guvernul RM la acțiune în sectoarele prioritare. El trebuie să dezvolte relații strategice cu Guvernul în ceea ce privește formularea politicilor publice. Odată ce decizia strategică este luată, implementarea ei trebuie să treacă la nivelul tehnic. Parlamentul țării trebuie, de asemenea, să se asigure că Guvernul are resursele necesare pentru a îndeplini sarcinile de integrare europeană. Parlamentul ar putea să joace un rol decisiv în următoarele patru dimensiuni principale: *conturarea și promovarea relațiilor UE – Moldova*, inclusiv *stabilirea priorităților*, și *controlul politic* asupra acțiunilor Guvernului ce țin de implementarea lor [7, p. 5].

Procedurile de control care se impun a fi aplicate în acest sens sînt ca atare, încă din anul 1983, o serie de reuniuni europene care au marcat democrația parlamentară, în cadrul căreia au fost operate revizuirii importante, de ordin conceptual și practic, cu privire la organizarea și funcționarea controlului parlamentar. Astfel, la prima conferință de la Strasbourg consacrată democrației parlamentare a fost elaborat ”Consensul de la Strasbourg” [1, p. 66].

În statul de drept, parlamentul – singur sau împreună cu puterea executivă (șeful statului și guver-

nul, sau numai acesta) – asigură valoarea juridică a legiferării [8, p. 547].

Funcția de control parlamentar este la fel de importantă ca și cea legislativă. Ambele funcții își au suportul teoretic în principiul separației și echilibrului puterilor. Întrucît Parlamentul este, potrivit art. 58 alin. 1 din Constituția României, ”organul reprezentativ suprem al poporului român”, se poate pune întrebarea dacă controlul este general sau restrîns la anumite domenii sau dacă în sfera activității de control sînt cuprinse toate autoritățile publice, organizațiile sociale ori numai o parte dintre acestea. În acest caz, se pune o altă întrebare: Care este criteriul constituțional al selectării autorităților publice și organizațiilor sociale ce pot fi controlate? [9, p. 284]. Cristian Ionescu menționează că există cîteva instrumente sau proceduri de control parlamentar, care pot fi sistematizate astfel:

a. Aprobarea prealabilă a Parlamentului și consultarea prealabilă a acestuia de către Președintele României;

b. Acordarea și retragerea încrederii acordate Guvernului român;

c. Întrebările și interpelările;

d. Anchetele parlamentare;

e. Angajarea răspunderii guvernului asupra unui program, a unei declarații de politică generală sau a unui proiect de lege;

f. Suspendarea din funcție a Președintelui României;

g. Solicitarea urmăririi penale a membrilor Guvernului pentru faptele săvîrșite în exercițiul funcției lor.

Controlul parlamentar este prin excelență posterior; în sens larg, controlul parlamentar se referă la toate domeniile de activitate, fiind o consecință a principiului reprezentării; tot în sens larg, de-

liberarea unei legi are semnificația unui control asupra fundamentării sesizărilor. Sub aspect tehnic, controlul parlamentar se realizează după anumite proceduri prevăzute de Constituție și de regulamentele parlamentare, și anume în ordinea importanței [10, p. 88].

Astfel, potrivit legislației României, sînt evidențiate mai multe tipuri de control, cum ar fi:

- Procedura întrebărilor, fiind mai mult un mijloc de informare;
- Procedura interpelării, care este o cerere adresată Guvernului de un grup parlamentar;
- Ancheta parlamentară, ce reprezintă o investigare a unei situații de către parlamentari, rezultatele achetei fiind puse la dispoziția Camerei;
- Moțiunea de cenzură, care are două aspecte: 1) angajarea unei dezbateri publice; 2) demiterea Guvernului.

Funcția de control fiind una secundară, permite a realiza anumite activități specifice, clar stabilite în Constituția Republicii Moldova, or art. 66 prevede expres faptul că funcțiile Parlamentului constituie o problemă mult discutată în literatura de specialitate, pornindu-se de la celebra teorie a separării puterilor în stat, care fixează puterea legislativă ca funcție inerentă a statului de a emite legi sau, altfel spus, de a stabili comportamentul indivizilor în societate. La acest capitol, Parlamentul este văzut întotdeauna ca autoritate legislativă, ca unică autoritate legislativă, ca organ reprezentativ suprem.

Trebuie să menționăm însă că funcția legislativă nu este singura destinație a parlamentului, iar de aici pornesc mai multe viziuni asupra funcțiilor acestuia. Câte funcții trebuie să aibă parlamentul, care este limita acestora? Iată o întrebare la care se dau diferite răspunsuri, unele depășind cu mult frontierele stabilite de teoria

separării puterilor în stat. Și cu bună dreptate, dacă parlamentul îndeplinește și funcții legislative, și funcții executive, și funcții guvernamentale, cum poate fi atunci aplicată teoria separării puterilor? În practica parlamentară europeană, funcțiile parlamentului corespund, în linii mari, clasificării făcute de constituționaliștii francezi Marcel Prélot și Jean Boulois și de elvețianul Jean François Aubert, care prezintă patru comportamente: de *reprezentare*, de *deliberare*, de *control*, de *legiferare* [11, p. 258].

Concluzii. Putem conchide că un important mijloc de control parlamentar îl constituie responsabilitatea guvernului față de parlament. Punerea în joc a răspunderii guvernului se poate înfăptui fie din inițiativa guvernului, fie din cea a parlamentului, prin inițierea unei moțiuni de cenzură. Controlul parlamentar se referă la toate domeniile de activitate, fiind o consecință a principiului reprezentării; în sens larg, deliberarea unei legi are semnificația unui control asupra fundamentării sesizărilor.

Referințe bibliografice

1. Marian Enachi. Control parlamentar. Iași, 1998, p. 60.
2. V. Duculescu. Tratat de teorie și practică parlamentară. București, 2001, p. 134.
3. Carolina Smochină. Parlamentul European: de la primele construcții la instituirea Constituției pentru Europa. Chișinău, 2006, p. 137.
4. <http://www.dex.ro/control>.
5. Gh. Costachi. Organizarea și funcționarea puterii în statul de drept. Chișinău, 2011, p. 501.
6. <http://www.e-democracy.md/files/ghid-ue-rm-ro.pdf>, p. 30.
7. http://www.undp.md/publications/doc/mission%20reports/Relatiile%20RM-UE_Rolul%20Parlamentului.pdf, p. 5.

8. Barbu B. Berceanu. Istoria constituțională a României în context internațional. București, 2003, p. 547.

9. Cristian Ionescu. Instituții politice și drept constituțional. București, 1999, p. 284.

10. Mihai Constantinescu. Drept parlamentar. București, 2001, p. 88.

11. Victor Popa. Constituția Republicii Moldova. Comentariu. Chișinău, 2009, p. 258.